

2022-03-25

Mål nr: M 1333-11

mmd.nacka.avdelning3@dom.se

Britta Kahanpää
Smedstugugatan 14, lgh 1505
602 13 Norrköping

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2022-03-28
MÅLNR: M 1333-11
AKTBIL: 889

Yttrande över

BEGÄRAN OM DELDOM M 1333-11, Svensk Kärnbränslehantering AB, angående ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall; begäran om deldom avseende Clab.

Sedan en månad tillbaka har krig utbrutit i Europa.

Ryssland har påbörjat ett krig, med snabb förstörelse genom missilbeskjutning av strategiska mål och bebyggelse och utplåning av städer i Ukraina.

Sverige har genom att skänka pengar till Ukraina för vapeninköp, och genom vapenexport starkt försämrat Sveriges säkerhet.

Ryssland har utsett Sverige till sin fiende och har hotat med hämnd.

Ryssland har visat hur de kan anfalla t.ex. Gotland och förstöra Gotlands anläggningar.

Föreningarna FMKK och Milkas har under åren lämnat in yttranden om de felplacerad kärnanläggningarna vid vatten.

Med skräck ser vi hur sårbara Clab, de ytliga markförvaren och kärnkraftverken är för Rysslands bomber.

Både SKB eller SSM har för det mesta lämnat våra frågor obesvarade och våra synpunkter okommenterade.

Vi kan inte i fortsättningen acceptera det.

1. **SKB:s** Yrkanden

Med anledning av regeringens tillåtlighetsbeslut den 26 augusti 2021 och domstolens föreläggande den 15 september 2021 (aktbil 851) framställer Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") följande yrkanden att prövas genom deldom:

1. Tillstånd enligt miljöbalken att i befintlig anläggning Clab lagra, hantera och bearbeta kärnämne (huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle) och kärnavfall (exempelvis konstruktionsmaterial i bränsleelementen och förbrukade hårdkomponenter) där mängden lagrat använt kärnbränsle vid ett och samma tillfälle får uppgå till högst 11 000 ton. För använt kärnbränsle avses mängden uran, och för MOX-bränsle även plutonium, i det obestrålade bränslet.

2. Att villkor, prövotidsförfaranden och bemyndiganden meddelas i enlighet med SKB:s förslag.

3. Att miljökonsekvensbeskrivningen ("MKB") och tillägget till MKB:n (Bilaga K:20) godkänns, såvitt avser den verksamhet som prövas genom deldomen. Dessa yrkanden överensstämmer med de tidigare i målet framställda yrkandena A1, C3 och C4 beträffande Clab. SKB yrkar nu dessutom att domstolen meddelar verkställighetsförordnande, dvs. att den blivande deldomen ska få tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

Besvarande av SKB:s yrkande nr 1:

Kriget och den höjda beredskapen visar att kärnbränslet och kärnavfallet skyndsamt måste flyttas till en säkrare plats., som ett bergrum för torr förvaring, exempelvis närmare Norge. Den svenska befolkningen har uppmanats att se efter var närmaste skyddsrum ligger.

Naturligtvis måste ett så känsligt tillfälligt kärnbränsleförvar som Clab, beroende av ständig tillförsel av nytt kylvatten, flyttas omedelbart.

SKB skriver att härdkomponenterna måste flyttas till ett vått eller torrt förvar, för att de inte får rum i Clab.

SKB har tre förslag på torrt förvar:

1. OKG AB:s bergsförråd för aktivt avfall (BFA).
2. AB SVAFO:s bergrumslager AM i Studsvik.
3. SKB:s slutförvar SFR i Forsmark, där man kan låna en sal för torr mellanförvaring av långlivat avfall i avvaktan på att SFL ska planeras och tas i drift.

Ovanstående tre förvar vid Östersjökusten, måste också flyttas till säkrare bergrum långt från ryska kärnvapenmissilers möjliga nedslag.

Besvarande av SKB:s yrkande nr 2:

SKB:s förslag är inte i krigstid längre aktuella, eftersom förutsättningarna ändrats och kärnbränslets mellanförvar måste flyttas till en säkrare plats för torr mellanförvaring.

Besvarande av SKB:s yrkande nr 3:

Miljökonsekvensbeskrivningen med tillägg är inte längre aktuell och kan inte godkännas. Därför kan domstolen inte meddela verkställighetsförordnande och deldom kan inte tas i anspråk.

Kärntekniklagen : Strålsäkerhetsfrågor:

Efter Fukushima-katastrofen år 2011 skärpte IAEA reglerna för kärntekniska anläggningar. SSM aviserade skärpningar i strålsäkerhetskraven, som innebär nya konstruktionsförutsättningar för Clab och inkapselanläggningen jämfört med redovisningen i ansökan från 2011, såsom att tillkommande anläggningsdelar, där använt kärnbränsle hanteras, ska vara dimensionerade för skydd mot yttre påverkan, exempelvis förstärkt skydd vid jordbävning.

Tak och väggar behöver stärkas.

Vid händelse av

- a) brott på bassängerna
 - b) elsystembortfall eller
 - c) bortfall av driftsystem för kylning av kärnbränslet
- ska vattentäckning och kylning säkerställas.

En ny punkt måste i dag läggas till:

d) flyttning på grund av utsatt läge vid krig.

Därför måste komplettering ske för resteffektkylning, som är oberoende av det befintliga kylsystemet.

Två nya bergförlagda kylschakt ska anläggas. Se SKB's bilagor K 24, K20, K23, K2 och K3.

Dessa två kylschakt har fortfarande inte påbörjats, vilket är obegripligt.

Krav: Börja bygga de två oberoende kylsystemen nu.

Det kommer att dröja innan ett säkert torrt mellanförvar för kärnbränslet , långt från vatten och ryska bomber kan tas i bruk.

SKB säger att de vill börja bygga säkerhetskylsystemen för bassängerna först när kopparinkapslingsanläggningen ska färdigställas.

Det troliga är att den planerade inkapslingsanläggningen aldrig kommer att byggas, eftersom kopparhöljet går sönder otroligt snabbt, som världens skickligaste forskare visat.

För tillståndet (**före krigets utbrott**) föreskrev regeringen som villkor att förändringar i anläggningen som syftar till att utöka lagringskapaciteten och är av betydelse för strålsäkerheten får genomföras först efter att Strålsäkerhetsmyndigheten ("SSM") har godkänt en preliminär

säkerhetsredovisning, att förändringarna i anläggningen får tas i provdrift först efter att SSM har godkänt en förnyad säkerhetsredovisning och att förändringarna i anläggningen får tas i rutinmässig drift först efter att SSM har godkänt en kompletterad säkerhetsredovisning. Villkoret belyser det gängse förfarandet med en stegvis prövning enligt det kärntekniska regelverket.

Clab: Det använda kärnbränslet, som är högaktivt och långlivat, **skulle** lagras i Clab i avvaktan på slutförvaring i Kärnbränsleförvaret. Härdkomponenterna utgör inte högaktivt avfall men det är långlivat och behöver därför lagras i avvaktan på slutförvaring i ett kommande slutförvar för långlivat avfall (SFL). På sikt kan det bli aktuellt att ta ut härdkomponenter ur Clab för lagring på annan plats i avvaktan på slutförvaring i SFL. Om det skulle bli aktuellt kommer lagringen att ske i anläggning som har vederbörliga tillstånd för det.

Av handlingarna framgår också att det till huvudprocessen i Clab finns ett antal stödprocesser, exempelvis
reservkraft,
kylning av resteffekt (se 2.5 nedan),
rening av processvatten från kontrollerad sida,
hantering av sanitärt spillvatten och dagvatten,
ventilationssystem och mätning av radioaktiva utsläpp till luft
hantering av radioaktivt avfall som uppkommer i anläggningen (såsom exempelvis jonbytmassa).

I avsnitt 3.2 i Bilaga K:24 nämns utökning av bassängvattnets kylkedja som åtgärd vid ökad lagring av använt kärnbränsle. I avsnitt 3.5.1 i samma bilaga nämns också ett då pågående projekt för modernisering och ökad drifttillgänglighet av kylvattensystemet och att moderniseringen skulle möjliggöra ökad resteffektbortkylning från förvaringsbassängerna. Projektet har utgjort ett led i en uppdatering av säkerhetsredovisningen för anläggningen och har därmed bedrivits inom ramen för SSM:s prövning och tillsyn enligt det kärntekniska regelverket. Genom moderniseringen har kylvattensystemet fått kapacitet att leda bort 12 MW termisk resteffekt från förvaringsbassängerna. Detta innebär att stödprocessen för bortkylning av termisk resteffekt numera är förberedd för en inlagring av 11 000 ton använt kärnbränsle. SKB bedömer därmed att lagringen av använt kärnbränsle kan ökas till 11 000 ton utan att kylkedjan behöver utökas på det sätt som redovisats i Bilaga K:24. SKB bedömer också att det för den utökade lagringen av använt kärnbränsle inte behövs några nya undermarksanläggningar som kräver tillkommande grundvattenbortledning. Regeringens tillåtlighetsförklaring av tillkommande grundvattenbortledning för den ökade lagringen av använt kärnbränsle är därmed överflödigt.

Det som krävs för att öka lagringen till 11 000 ton är att åstadkomma en mer yteffektiv lagring av använt kärnbränsle och härdkomponenter, vilket utvecklas nedan.

Lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle innebär dock ökad resteffekt och större aktivitetsinventarium i anläggningen .

Baserat på förstudien avser SKB att gå vidare med en metod för konditionering av styrstavar som i huvudsak innefattar pressning och klippning .

Hantering av styrstavar kommer också att bli föremål för SSM:s fortsatta granskning och godkännande inom ramen för den stegvisa prövningen enligt det kärntekniska regelverket. Det finns därigenom inte 9(15) någon anledning att i detalj redovisa den planerade hanteringen av styrstavar vid den tillståndsprovning som nu ska göras enligt miljöbalken.

För att kunna lagra 11 000 ton använt kärnbränsle i Clabs förvaringsbassänger krävs att alla härdkomponenter som idag lagras vid Clab flyttas till annan lagringsplats.

4. Tillståndsfrågan

Regeringen har funnit att en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle och kärnavfall är tillåtlig enligt miljöbalken. Regeringens beslut är bindande för domstolens efterföljande prövning om

tillstånd och villkor. Domstolen får alltså inte pröva tillåtligheten på nytt. Detta har bl.a. domstolen konstaterat på sid 145 i sitt yttrande till regeringen, aktbil 842.

Regeringens beslut kan inte vara bindande i brinnande krig.

Nu måste säkerheten prioriteras.

Reningsanläggning:

Reningsanläggningen omfattar partikelavskiljning i mekaniska filter och kemisk rening i jonbytare. Vid tömning av jonbytare, vilket görs med viss regelbundenhet, frigörs små radioaktiva partiklar ($<1 \mu\text{m}$) i sköljvattnet, främst radionukliderna Ag-108m, Ag-110m och Co-60. Det har visat sig vara svårt att rena vattnet från dessa partiklar då reningsfiltren lätt sätts igen. I TB:n (Bilaga K:24) redovisade SKB att arbete pågick för att införa membranteknik för att rena även de minsta radioaktiva partiklarna i det använda processvattnet. Detta arbete har slutförts och sedan en tid tillbaka finns membranteknik installerad. Detta har resulterat i att mängden använt processvatten som släpps till recipient via kylvattensystemet minskat från ca 2 000 till ca 600 m³ per år. Åtgärden utgör ett led i tillämpningen av bästa möjliga teknik och innebär minskat utsläpp av använt processvatten. Som redovisats tidigare kan använt processvatten släppas till recipient utan risk för olägenheter för människors hälsa eller miljön. Frågan om villkor för utsläpp till vatten av radioaktiva ämnen prövas och regleras inom ramen för prövningen enligt det kärntekniska regelverket och det saknas skäl att villkorsreglera utsläppet även enligt miljöbalken.

Östersjön är världen mest radioaktiva hav.

Krav : Nollutsläpp av nuklider både i fredstid och krigstid.

Radioaktiva nuklider avger joniserande strålning som ger mutationer i allt levande.

Villkoren för kärnkraftverk var att biota inte skulle nås av joniserande strålning.

Nu ökar mutationerna p.g.a. ständigt ökande mängd nuklider från avfall och allehanda utsläpp ut i vårt kretslopp.

Vid Clab finns ett flertal system för uppsamling och rening av radioaktiva ämnen. Frågan rör primärt dos till personer som vistas i anläggningen och därigenom arbetsmiljöförhållandena. Villkor för utsläpp av radioaktiva ämnen från Clab till luft och vatten finns och kommer att beslutas av SSM enligt det kärntekniska regelverket. Vid utökad lagring av använt kärnbränsle ökar den sammanlagda effekten i anläggningen, men den ligger väl inom de kriterier och gränser som gäller enligt det kärntekniska regelverket. Vid konditionering av styrtavar frigörs radioaktiva ämnen och partiklar som fångas upp i filter före utsläpp. Frågan hänger samman med metod för konditionering och kommer därigenom att belysas och prövas av SSM enligt det kärntekniska regelverket. Som redovisats ovan kommer de framtida utsläppen av radioaktiva ämnen från Clab att med marginal understiga vad som redovisats och konsekvensbedömts i Bilaga K:23. SKB anser att frågan därigenom är tillräckligt reglerad och anser inte att det dessutom behövs något särskilt villkor om strålsäkerhet enligt miljöbalken. Ett särskilt utsläppsvillkor enligt miljöbalken skulle medföra risk för dubbelprövning som resulterar i oförenliga.

Nollutsläpp-villkor ut i Östersjön orsakar inte dubbelprövning och måste gälla enligt Kärntekniklagen och miljöbalken.

Vid nödvändig flytt av kärnbränslet till ett torrförvar kan nollutsläpp till Östersjön förverkligas.

2022-03-25

Britta Kahanpää

Tel: 076-899 34 47

E-post: britta.kahanpaa@gmail.com

